

PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
W LUBLINIE

20-074 Lublin, ul. Spokojna 9a
Tel. (0-81) 532-35-31, 743-77-30, 532-54-48, Tel/Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

Lublin, dnia 20 listopada 2002 r.

RLU-500-7/2002/IM

Urząd
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Delegatura w Lublinie
Wpłynęło/Wystano dnia 2.11.2002
L dz .....

Decyzja RLU Nr 23/2002

- I. Stosownie do treści art. 28 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 122 poz. 1319 ze zm.) oraz § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18 poz. 172), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu przeciwko Zakładowi Energetycznemu Białystok S.A., Białystok, ul. Elektryczna 13, działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na podstawie art. 9 wymienionej na wstępie ustawy uznaje się za ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 w/w ustawy, praktykę polegającą na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku, poprzez narzucenie w umowach sprzedaży energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych uciążliwych dla nich zapisów, iż obowiązki i prawa stron umowy określa m.in. Taryfa dla energii elektrycznej ZE Białystok S.A. bez jednoczesnego poinformowania o jej postanowieniach i nakazuje zaniechanie jej stosowania.
- II. Na podstawie art. 101 ust. 2 pkt 1 w/w ustawy nakłada się na Zakład Energetyczny Białystok S.A. karę pieniężną w wysokości 12000 zł (dwanaście tysięcy złotych), płatną do budżetu Państwa.

Uzasadnienie :

W ramach wykonywania swoich ustawowych obowiązków Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wszczął w dniu 23.05.2002 r. postępowanie wyjaśniające w sprawie ustalenia, czy zapisy wzoru umowy sprzedaży energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych, stosowanej przez Zakład Energetyczny Białystok S.A. (zwanej dalej ZE Białystok S.A.) nie zawierają zapisów uciążliwych dla odbiorców energii, a więc czy nie są naruszane chronione prawem interesy konsumentów. Uzyskany od ZE Białystok S.A., aktualnie stosowany, wzór umowy sprzedaży energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych (grupa G) po przeprowadzonej analizie stał się podstawą wszczęcia przez Prezesa UOKiK w dniu 28.06.2002 r. sformalizowanego postępowania antymonopolowego.

Postępowanie zostało wszczęte w związku z możliwością nadużywania pozycji dominującej przez ZE Białystok S.A. na rynku poprzez narzucanie odbiorcom energii elektrycznej uciążliwych warunków umów sprzedaży energii elektrycznej (§ 8 i 12) wzoru Umowy sprzedaży energii... w postaci umieszczenia tam zapisów odsyłających w kwestiach istotnych dla odbiorców do Taryfy dla energii elektrycznej ZKE S.A. (zwanej dalej Taryfą), co może stanowić naruszenie art. 8 ust. 1 powołanej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (...)

Prezes UOKiK ustalił, co następuje :

W § 8 Umowy sprzedaży energii elektrycznej ZE Białystok S.A. znajduje się stwierdzenie, że „Zakład Energetyczny za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców udziela bonifikat i odpustów określonych w Taryfie dla energii elektrycznej”. W przedmiotowej Umowie nie ma żadnych innych zapisów, odnoszących się do praw Odbiorcy w związku z niedotrzymywaniem standardów jakościowych obsługi przez Dostawcę. Z rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25.09.2000 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ... (Dz.U. z 2000 r. Nr 85 poz. 957) wynika zaś, że umowa sprzedaży energii elektrycznej powinna określać w szczególności standardy jakościowe obsługi odbiorców oraz odpowiedzialność dostawcy za ich niedotrzymanie. ZE Białystok S.A. określił w § 9 Umowy sytuacje, w których nie ponosi on odpowiedzialności za niedostarczenie energii elektrycznej, nie informując Odbiorcy, poza wskazanym, ogólnikowym zapisem § 8, jakie on z kolei posiada prawa w sytuacji nienależytego wykonywania Umowy przez ZE Białystok S.A.

W § 12 Umowy Dostawca odsyła w przedmiocie odpowiedzialności odbiorcy za nielegalny pobór energii elektrycznej do postanowień Taryfy i jest to jedyny zapis w tej kwestii, zawarty w Umowie.

Na podstawie informacji uzyskanych od ZE Białystok S.A. Prezes UOKiK ustalił, że Dostawca energii elektrycznej (stan na 1.08.2002 r.) ma 596661 zawartych umów z odbiorcami indywidualnymi z grupy taryfowej G. Obszar działania ZKE S.A. obejmuje 22 powiaty oraz trzy miasta na prawach powiatu (Białystok, Łomża, Suwałki). Na terenie swojego działania Dostawca energii nie spotyka się z konkurencją.

W przesłanych do organu antymonopolowego wyjaśnieniach, ZE Białystok S.A. zaprzeczył stosowaniu praktyk ograniczających konkurencję. Dostawca energii wskazał, że normalną praktyką jest odwoływanie się w umowach zawieranych między kontrahentami do aktów prawnych, regulujących materię, której umowa dotyczy. Umieszczenie w Umowie zapisów, których brak wskazał organ antymonopolowy, zdaniem ZE Białystok S.A., znacznie zwiększyłoby objętość Umowy i tym samym utrudniło jej czytelność. Poza tym ZE Białystok S.A. wyraził zdanie, że odbiorca, wstępując w stosunek zobowiązaniowy, powinien znać przepisy prawa energetycznego. Aby ułatwić dostęp do wzmiankowanych przepisów oraz Taryfy dla energii elektrycznej, ZE Białystok S.A., o ile odbiorca energii tego sobie zażyczy, udostępnia te dokumenty. Poza tym zmiany Taryfy dla energii elektrycznej są publikowane w środkach masowego przekazu. Dostawca energii, „w celu uniknięcia zarzutu stosowania praktyki monopolistycznej”, poinformował, że rozważy możliwość umieszczenia w Rejonach Energetycznych tablic informacyjnych zawierających zmiany Taryfy dla energii oraz wysokości upustów i bonifikat. Jednocześnie Dostawca wskazał, że umieszczenie w Umowie odpowiednich zapisów, dotyczących upustów i bonifikat za nie dotrzymanie standardów jakościowych, wymagałoby konieczności wprowadzania aneksów po każdej zmianie Taryfy, co napotkałoby na znaczne trudności ze względu na dużą liczbę odbiorców energii.

Odnosząc się do wskazanego przez organ antymonopolowy § 9 pkt 2 Umowy dostawca energii wyjaśnił, że tym przepisem wyłączył swoją odpowiedzialność za przerwy w dostawie energii elektrycznej, spowodowane awariami, do których się nie przyczynił oraz, że zapis ten nie wychodzi poza ramy art. 435 § 1 k.c.

ZE Białystok przedstawił wyjaśnienia także odnośnie § 12 Umowy, dotyczącego nielegalnego poboru energii elektrycznej. Według dostawcy energii treść tego przepisu odpowiada brzmieniu art. 57 ustawy Prawo Energetyczne, który pozostawiać ma przedsiębiorstwu energetycznemu możliwość swobodnego wyboru rodzaju odszkodowania w różnych stanach faktycznych. W kwestii odesłania, w tymże przepisie, do zapisów Taryfy w związku z możliwością zastosowania opłaty ryczałtowej za nielegalny pobór prądu, ZE Białystok S.A., poza ogólnymi uwagami o udostępnianiu aktów prawnych i Taryfy na życzenie Odbiorcy, żadnych dodatkowych wyjaśnień nie przedstawił.

Dostawca energii odniósł się także do kwestii okoliczności instalowania przedpłatowych układów pomiarowych, wyjaśniając, że robi to na swój koszt.

Prezes UOKiK zważył, co następuje :

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (...) zakazaną praktyką jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym. Ustawa nie wymienia w sposób wyczerpujący przejawów nadużywania pozycji dominującej, art. 8 ust. 2 zawiera typowe przykłady takich zachowań, nie zamykając jednocześnie ich katalogu. Możliwe jest więc zakwalifikowanie, jako nadużycia pozycji dominującej na rynku, innych zachowań dominanta, noszących znamiona bezprawnego ograniczania konkurencji lub godzących w interesy konsumentów.

W rozpatrywanej sprawie Zakład Energetyczny Białystok S.A. działając na niekonkurencyjnym rynku, jakim jest rynek dostawy energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych (grupa taryfowa G), posiada niekwestionowaną pozycję monopolistyczną, będącą kwalifikowaną postacią pozycji dominującej. Dostawca energii jest na terenie swojego działania monopolistą sieciowym, technologicznie powiązany ze swoimi odbiorcami i nie spotykającym się z jakąkolwiek konkurencją. ZE Białystok S.A. sprzedaje energię elektryczną odbiorcom indywidualnym na podstawie prawie 600 tysięcy zawartych umów.

Umowa sprzedaży energii ma charakter adhezyjny, tzn. ze względu na swoją masowość zawierana jest na podstawie wzorca. Odbiorca musi zaakceptować, jednostronnie ustalone przez ZE Białystok S.A., warunki umowy, bez możliwości ich negocjacji. W przedmiotowej sprawie okoliczność ta, w kontekście ustalonej pozycji rynkowej, wyczerpuje przesłankę narzucania uciążliwych zapisów umownych odbiorcy energii przez dostawcę.

Jak wskazano wyżej indywidualny odbiorca posiada o wiele słabszą pozycję kontraktową niż ZE Białystok S.A. Tym bardziej powinny się znaleźć w umowach sprzedaży energii wszystkie zapisy odnoszące się do praw i obowiązków tegoż odbiorcy. Natomiast Umowa sprzedaży energii elektrycznej... stosowana przez ZE Białystok S.A. odsyła (w § 8) w przedmiocie niedotrzymania standardów jakościowych obsługi odbiorców do zapisów zawartych w Taryfie. Umowa sprzedaży energii... nie określa nawet ogólnie, że na standardy jakościowe obsługi odbiorców składają się: przepisy dotyczące jakości sprzedawanej energii (określona częstotliwość, dopuszczalne zmiany napięcia) wraz z bonifikatami i upustami za ich niedotrzymanie, przepisy dotyczące przerw w dostawie energii (łącznie dopuszczalny czas wyłączeń awaryjnych w ciągu roku, dopuszczalny czas jednorazowej przerwy) oraz szereg postanowień odnośnie obowiązków dostawcy energii (np. w zakresie przyjmowania reklamacji, powiadamiania o przerwach w dostawie energii) wraz ze stawkami bonifikat i upustów za niedotrzymanie tych

standardów . Podobne odesłanie do przepisów Taryfy ma miejsce w przypadku określenia odpowiedzialności Odbiorcy za nielegalny pobór energii (§ 12) . Nierówność w określeniu praw stron Umowy sprzedaży energii... jest widoczna szczególnie, gdy z jednej strony, w § 8 dostawca odsyła konsumenta – odbiorcę w zakresie jego bliżej nie określonych praw do zapisów Taryfy, a jednocześnie, w następnym § 9 szczegółowo wymienia sytuacje ,w których nie ponosi on odpowiedzialności za niedostarczenie energii elektrycznej . ZE Białystok S.A. powinien przynajmniej poinformować odbiorców, że są także takie przerwy w dostawie , za które ponosi on wymierną odpowiedzialność .

Odbiorca tylko w oparciu o treść samej Umowy nie jest w stanie określić zasad ustalania przez ZE Białystok S.A. opłat za nielegalny pobór energii, jak też czy przysługują mu i w jakiej wysokości bonifikaty i upusty z tytułu np. spadku napięcia w sieci , nie powiadomienia z odpowiednim wyprzedzeniem o przerwie w dostawie lub nie przyjęcia reklamacji . Zważywszy , że przepisy zawarte w Taryfie dotyczą bezpośrednio odbiorcy w kontekście jego praw i obowiązków , to odesłanie przez ZE Białystok S.A. do zapisów Taryfy w tym zakresie jest uciążliwym warunkiem umowy . Przepisy Taryfy, zwłaszcza w zakresie określenia odpowiedzialności Odbiorcy za nielegalny pobór energii elektrycznej zawierają nie tylko stawki opłat (i tak nie znane Odbiorcy dysponującego tylko Umową), ale także warunki ich stosowania . Uznając, że zapisy Taryfy w części mogą stanowić wzorzec umowy sprzedaży należy tym samym zastosować do ich oceny przepisy kodeksu cywilnego . Umowy zawierane z konsumentami, z pominięciem zawieranych w drobnych sprawach życia codziennego, powinny zawierać wszystkie istotne postanowienia (zgodnie z art. 384 k.c.) oraz powinny spełniać warunek jasności i jednoznaczności (zgodnie z art. 385 § 2 k.c.) . Dostępność Taryfy dla odbiorców indywidualnych nie jest oczywista . Wskazana możliwość zapoznania się z zapisami Taryfy jest stosunkowo niewygodna, uciążliwa lub niedostępna dla większości odbiorców , Zapozdawanie się bowiem z Taryfą w siedzibie ZE Białystok S.A., czy jego jednostce terenowej wymaga dojazdu i jest czasochłonne, także z powodu skomplikowania całości tego dokumentu .

Dostawca energii podnosi również okoliczność, że włączenie odpowiednich zapisów Taryfy, czy też aktów wykonawczych do ustawy Prawo Energetyczne do Umowy sprzedaży energii... spowodowałoby bardzo znaczne zwiększenie jej objętości i w takiej formie Umowa ta straciłaby na czytelności i przejrzystości . Stanowisko ZE Białystok S.A. jest w tej sprawie nieuzasadnione. Nie chodzi przecież o inkorporowanie całych aktów prawnych i Taryfy do Umowy sprzedaży..., ale o włączenie zapisów odnoszących się bezpośrednio do konsumentów, co jest zresztą uzasadnione brzmieniem rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25 września 2000 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci elektroenergetycznych (Dz.U. z 2000 r. Nr 85 poz. 957), które określa (w § 13) jakie istotne elementy powinny w szczególności znajdować się w Umowie

sprzedaży energii... oraz wskazanymi wyżej przepisami art. 384 i art. 385 § 2 k.c. Również ewentualne wysyłanie aneksów do Umowy sprzedaży energii ... (po zmianie Taryfy) nie byłoby dla dostawcy energii zbyt uciążliwe, zważywszy, że przecież dostarcza on systematycznie wszystkim odbiorcom rachunki za zużytą energię elektryczną. Z wyjaśnień ZE Białystok S.A. wynikałoby, że Umowa sprzedaży energii... jest w obecnym kształcie zarówno przejrzysta, jak i czytelna, co jest twierdzeniem w sposób oczywisty nieuprawnionym, zważywszy na lakoniczność zapisów odnoszących się do praw Odbiorcy w zakresie jego uprawnień z tytułu niedotrzymania przez Dostawcę standardów jakościowych obsługi odbiorców, jak i w sferze odpowiedzialności Odbiorcy za nielegalny pobór energii elektrycznej.

Ustalone zachowanie ZE Białystok S.A., jako monopolisty posiadającego oczywistą przewagę kontraktową nad odbiorcami energii elektrycznej, stanowi przejaw nadużycia pozycji dominującej na rynku i może być tym samym zakwalifikowane jako nienazwana praktyka monopolistyczna, określona w art. 8 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów(...).

Kara pieniężna, którą Prezes UOKiK nałożył na ZE Białystok S.A. wynosi 12 000 zł, co stanowi równowartość ok. 3430 euro i nałożona została w oparciu o art. 101 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (...) w związku z art. 115 tejże ustawy. Wartość 1 euro została przeliczona zgodnie z tabelą NBP z dnia 28.12.2001 r. Art. 101 ust. 2 pkt 1 stanowi, że Prezes UOKiK może nałożyć w drodze decyzji na przedsiębiorcę karę pieniężną w wysokości stanowiącej równowartość od 1000 do 5 000 000 euro, jednak w nie większej niż 10% przychodu osiągniętego przez danego przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym, poprzedzającym rok nałożenia kary.

Prezes UOKiK decydując się na nałożenie niniejszą decyzją kary pieniężnej wziął przede wszystkim pod uwagę skierowany przeciwko konsumentom charakter zachowania ZE Białystok S.A. na rynku, wyrażający się w utrudnianiu zapoznania się z przysługujących im prawami, a przez to także utrudnianiu dochodzenia tych praw. Kara orzeczona przez Prezesa ma charakter głównie dyscyplinujący i prewencyjny. Została ona ustalona w niewielkiej wysokości, zważywszy, że ZE Białystok S.A. osiągnął w roku rozliczeniowym 2001 przychód pozwalający na zastosowanie wobec niego kary w wysokości [REDAKOWANE]

Karę należy wpłacić w ciągu 14 dni od daty uprawomocnienia się decyzji do Narodowego Banku Polskiego, Oddział Okręgowy w Warszawie, na rachunek Nr 51101010100078782231000000.

W związku z powyższym Prezes UOKiK orzekł jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu

Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego , w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Lublinie .

Otrzymuje :

Zakład Energetyczny
Białystok S.A.
ul. Elektryczna 13
15-950 Białystok

URZĘD OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W LUBLINIE
W. Wasińska
E. Wasińska

